

«Согласовано»
Руководитель МО
Габуева М.Х.
Протокол № от
«29» августа 2017 г.

«Согласовано»
Заместитель директора
МАОУБ СОШ № 7
Бибаева М.В.
«29» августа 2017 г.

«Утверждаю»
Директор
МАОУБ СОШ №7
Корнаева Т.Л.
« 29 » августа 2017 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

по предмету
«Родная литература»

5 класс

учителя родного языка и литературы
Гаппоевой Заремы Ацамазовны

2017-2018 учебный год

Кусæн программæ Ирон литературæйæ, 5 кълас

Æмбарынгæнæн фыстæг

Программæ арæзт у Республикæ Цæгат Ирыстон – Аланийы иумæйаг æмæ профессионалон ахуырады Ирон æвзаг æмæ литературæйы программæйы бындурыл (Дзæуджыхъæу: «Ир» - 2005, 208 ф.)

Программæйы нысан æмæ хæстæ

5-æм къласы ирон литературæйæ скъоладзаутæ ахуыр кæнынц фольклор æмæ литературæйæ хицæн уацмыстæ.

Ахуырадон программæйы нысанта æмæ хæстæ:

- адæмон сфæлдыстады æппæт хуызтæ, йæ сæйраг жанртæ æмæ сæ миниуджытæ алыварсыгæй равдисын;
- фольклор æмæ аив литературæйы хицæндзинад бамбарын кæнын;
- æппæт жанрты текстты бындурыл зонындзинæдтæ райсын;
- историон-хъайтарон традициты фæрцы æрыгон фæлтæрмаæ хæццæ кæнын патриотизм æмæ гуманон æнкъарæнтæ, идейæтæ, нæртон дуджы идеалтæ;
- касыны æмæ ныхасы культурæ бæрзонддæр кæнын.

2. Сæйраг домæнтæ скъоладзауты зонындзинæдтæ æмæ арæхстдзинæдтæм

Скъоладзаутæ хъуамæ зоной:

- адæмон сфæлдыстады сæрмагонд æууæлтæ, мидис æмæ хицæн миниуджытæ;
- фольклоры сæйраг хуызтæ æмæ жанртæ;
- текст æвзарын;
- уацмысты авторты цард æмæ сфæлдыстады тыххæй бæлвырд зонындзинæдтæ;
- аивадон ныв æмæ фæлгонц цы мадзæлттæй арæзт цæуынц, уый;
- хицæн литературон терминтæ.

Скъоладзаутæ хъуамæ арæхсой:

- уацмысты тексттæ аив æмæ æмбаргæ каст кæнынмæ;
- фольклоры жанрты тексттæ арф æмбарын æмæ æнкъарынмæ;
- мифтæ æмæ истори кæрæдзийæ хицæн кæнынмæ;
- текстты мидис æвзарынмæ, хи ныхæстæй йæ дзурынмæ;
- архайджытæн характеристикæ дæттын, кæрæдзийыл сæ абарынмæ;
- уацмысы нывæфтыд æвзаджы рæсугъддзинад æмæ йæ аивадон гæнæнтæ æвзарынмæ;
- уацмыс æмæ йæ архайджыты тыххæй йæ хъуыдытæ зæгъын, цаутæн аргъ кæнын,

цардимæ сæ бæттын

5-æм къласы Ирон литературæйы Кусæн программæйы структура

5-æм къласы ирон литературæйы Кусæн программæ арæзт у системондзинад æмæ наукондзинады принциптыл.

Программæйы бæрæггонд цæуынц, литературæйы теорийæ ахуырдаутæ хъуамæ цы ног зонындзинæдтæ райсой, уыдон.

Æрмæджы равæрдды хынцгонд æрцыдысты скъоладзауты кары хицæндзинæдтæ дæр.

Программæйы бæрæггонд æрцыд ахуыры азы сахæтты нымæц, алы темæйæн дæр дзы цас лæвæрд цæуы, уый.

Программæйы сæйрагдæрыл нымад цæуы коммуникативон компетенцитæ (арæхстдзинæдтæ), культурæамонынады (культуроведческая) компетенци рæзын кæнын.

Коммуникативон компетенци (арæхстдзинад) амонь, цæмæй скъоладзаутæ арæхсой ныхасы хуызтæй (дзургæ, фысгæ, хъусгæ) пайда кæнынмæ, ныхасы уавæртæм гæстæ арæхсой сæ ныхас аразынмæ.

Культурæамонынады (культуроведческая) компетенци – ирон литературæ ирон адæмы культурæимæ зонгæ кæнын фæрæз кæй у, уый æнкъарын; литературæйы бастдзинæдтæ

истори æмæ адæмы культураимæ, ирон ныхасы этикетон нормæтæ зонин, пайда кæнынмæ сæ арæхсын.

Иумæйагæй ахуырадон предмет «Ирон литературæ»-йы сæйраг хæстæ сты:

- литературон уацмысты бындурыл хъомыладон куыст кæнын;
- логикон хъуыдыкæнынады рæзтыл кусын;
- скъоладзауты фæцалх кæнын хиуыл кусыныл, ирон литературæ хибарæй ахуыр кæныныл;
- иумæйаг ахуырадон арæхстдзинадтæ рæзыныл куыст (удгоймагон, регулятивон, зонындзинадтæ исыны (познавательный), коммуникативон.

Предметы хицæндзинад:

Ирон литературæ у ирон адæмы уд æмæ зонд, ирон адæмы культурайы хæзнадон; ирон литературæ у ныхас кæныны, хъуыдытæ æргом кæныны фæрæз, нæ адæмы царды тыххæй зонындзинадтæ кæрæдзийæн дæттыны фæрæз. Литературæ канд хъуыдытæ æргом кæныны фæрæз нæу, литературæ у хъомылады хотых, æмæ уымæ гæсгæ ирон литературайы ахуыртæн скъолайы ис стыр ахадындынад.

Ранымад уавæртæ амонинц предметы хицæндзинад:

Ирон литературæ у ахуырадон хай «Филологи»-йы къабæзтæй иу, æнгом баст у ахуырадон предмет «Ирон æвзаг»-имæ. Ирон литературæ у скъоладзауты дзырдурат хъæздыг кæныны мадзал, сæ ныхасы культура, иумæйагæй коммуникативон арæхстдзинадтæ рæзын кæныны фæрæз.

Ирон литературайы фæрцы ахуырдаутæ хуыздæр банкъардысты дзырды эстетикон функци, фæцалх уыдзысты, хъуыдытæ æргом кæнынæн бæлвырд дзырдтæ ссарынмæ.

Программæмæ гæсгæ скъоладзаутæ базонгæ уыдзысты канд фольклорон æмæ литературон уацмыстимæ нæ, фæлæ ма литературайы теорийы хицæн æмбарынадтимæ дæр.

Ирон литературæ хъæздыгдæр æмæ мидисджындæр кæны скъоладзауты миддуне, сæ дунембарынад; ирон литературайы фæрцы сывæллæттæ базонгæ уыдзысты адæмон сфæлдыстадимæ, ирон литературайы хуыздæр уацмыстимæ.

Ахуырты рæстæг пайдагонд цауы ахæм ахуырадон технологитæй:

- скъоладзаутæм индивидуалон цæстæй кæсыны технологи (дифференциаци);
- проблемон ахуыртæ;
- информацион-коммуникацион технологитæ;
- æнæниздынад хъахъхъæныны технологитæ;
- бæрæггæнæнты инновацион системæ, «портфолио»;
- коллективон куысты хуызтæ (къæйттæй куыст, къордты куыст);
- проектон-иртасæн технологи

5-æм къласы ирон литературайæн лæвæрд цауы къуыри 1,5 сах

ахуыры азы 1-аг æмбисы (первое полугодие):

ирон æвзаг: къуыри 1 урок

ирон литературæ – къуыри 2 урочы.

ахуыры азы 2-аг æмбисы (второе полугодие):

ирон æвзаг: къуыри 2 урочы,

ирон литературæ – къуыри 1 урок

МИДИС

Разныхас. Чиныджы ахадындынад адæймаджы царды. Литературæ – аивады хуыз, дзырдаивад.

Адамон дзургæ сфæлдыстад. Йæ сæйрагдæр æууæлтæ. Йæ хицæндзинад аив литературæйæ. Йæ сæйраг хуызтæ: кадджытæ, аргъæуттæ, таурæгътæ, зарджытæ, æмбисæндтæ, уыци-уыцитæ. Сæ мидис. Сæ бынат адæмы царды. Кадæггæнджытæ, адамон уацмыстæ æмбырдгæнджытæ. Адамон сфæлдыстады таваг литературæйы, музыкайы, нывкæнынады.

Нарты кадджытæ.

"Батрадз æмæ Хьулонзачъе уæйыг". Кадæджы мидис. Уæйыджы фыдракæндтæ. Нарты тыхст уавæр. Батрадзы сгуыхт адæмы сæрвæлтау.

"Батрадз æмæ Тыхы фырт Мукара". Нарты цард. Тыхгæнæджы фыдракæндтæ. Сатанайы мæт йæ адæмыл. Батрадзы хæст тыхгæнæгимæ, **йæ** нæртон сгуыхт.

"Уырызмæджы æнæном лæппу".

АРГЪÆУТТÆ

"Фаззæттæ". Аргъауы мидис. Фаззæтты балц æмæ сгуыхтытæ. Адæймаджы хуыздæр миниуджытæ: лæгдзинад, хæлардзинад, цæрæгойтыл аудын, адæмаен хорздзинад кæнын. Аргъауы хъуыды: хорздзинад нæ сæфы, рæстдзинад уæлахиз кæны.

"Сарты фырт". Аргъауы мидис. Кæстæр æфсымæры лæгдзинад. Йæ тох Персы падзахимæ. Хистæр æфсымæрты суцца, сæ фыдракæнд. Кæстæры фыдæвзарæнтæ. Йæ уæлахиз.

"Раст лæг æмæ зылын лæг" Аргъауы гуманистон æмæ оптимистон хъуыдытæ.

"Зонд æмæ Амонд". Зонд - тыхдæттæг.

Хъæдын бæлон".

Л и т е р а т у р æ й ы т е о р и . *Æцæгдзинад æмæ алæмæты* цаутæ аргъæутты. *Фæлхатæнтæ. Абарæнтæ* аргъауы.

Чермены таурæгътæ. "Чермен æлдары лидзæг куыд фæкодта", "Чермен æмæ сомихаг", "Чермен Калакмæ чырæ ласынмæ куыд ацыд". Чермен — кæвдæсард. Йæ сабибонтæ. Йæ бирæ сгуыхтытæ. Йæ тохы нысан.

Грекъаг мифтæ. "Гераклы дыууадæс сгуыхты" (хицæн цаутæ). Адæймаг — рæстдзинадыл тохгæнæг. Хъайтары æгæрон хъару, йе стырдзинад, йæ кады нысаниуæг.

Уырыссаг æмæ фæсарæйнаг адæмты мифтæ, кадджытæ æмæ аргъæуттæ. Мифтæ æмæ эпосты сюжеттæ аивады.

Æмбисæндтæ æмæ уыци-уыцитæ.

Æмбисæндтæ. Сæ равзæрд. Сæ арæзты æууæлтæ. Адæмы зонд æмæ фæлтæрддзинад. Адæмы фарн, рæстдзинад, куыст æмæ уарзондзинад — æмбисæндты сæйраг темæтæ. Сæ бынат адæмы ныхасы, аив литературæйы.

Уыци-уыцитæ. Сæ ахадындзинад сывæллæттты царды. Сæ бастдзинад цард æмæ æрдзы фæзындтимæ. Адæмы сфæлдыстадон фантази уыци-уыциты.

Л и т е р а т у р æ й ы т е о р и . Комкоммæ æмæ фæсномыг ныхас.

ЛИТЕРАТУРОН АРГЪÆУТТÆ

Хетæгкаты Къоста. "Лæскъдзæрæн"

Аргъауы мидис. Лæскъдзæрæджы удхайраг цард. Фызæрдæ уæйыджы æууæлтæ. Лæг æмæ уæйыджы быцæу. Адæймаджы зонд æмæ дзырдарæхст, йæ уæлахиз.

Л и т е р а т у р æ й ы т е о р и . *Сурæт. Сурæт* æмæ *удыхъæды* хæстæгдзинад.

Нигер. "Дыууæ сыхаджы æмæ дыууæ зæрватыччы аргъау".

Аргъауы мидис. Дыууæ адæймаджы хицæн ахаст цæрæгойтæм æмæ цардмæ. Уацмысы сæйраг хъуыды: хæрзгæнæг хорз ары, æвзæргæнæг æфхæрд æййафы.

Дарчиты Дауыт. "Гæмæт".

Аргъауы мидис. Сидзæр лæппуйы цард. Йæ уаг. Гæмæты балцы нысан. Мады куырыхон фæдзæхстытæ. Хъайтары сгуйхтытæ, йæ тох адæмы амондыл. Кæфхъуындар-адæмы знаг. Хъайтары уæлахиз.

Г. Х. Андерсен. "Булæмæргъ".

Аргъауы мидис. Паддзах æмæ йæ адæмы ахастытæ. Камергер æмæ иннæ хицæутты иппæрддзинад æрдз æмæ адæмы цардæй, сæ цæстмæмитæ. Удагасбулæмæргъ æмæ кæнгæ маргъы ныхмæвæрд æууæлтæ. Æцæг курдиат кæмæ ис, уый хысмæт. Аивады мидис-царды æцæгтæ, йæ нысан-удæнцой æмæ цард дæттын. Сæрибар-удгоймаджы бæллиц. Аргъауы хъуыды-æцæг аивадæн аргъ кæнын.

АИВ ЛИТЕРАТУРА

Къоста. "А-лол-лай". Авдæны зарæджы миниуджытæ. Мады зарæджы мидис. Хохаг адæмы магуыр цард, фыды хысмæт. Сабиты фидæны цард. Мады фæндиæгтæ æмæ фæдзæхстытæ. Райгуыраен бæстæ уарзын-æмдзæвгæты сæйраг хъуыды.

"Магуыры зарæг". Адæмы дыууæ фæлтæры-хъæздгуйтæ æмæ магуыртæ. Ныхмæвæрд уавæртæ. Хæххон адæмы царды нывтæ.

"Бирæгъ æмæ хърихъупп". Басняйы мидис. Бирæгъы æууæлтæ. Хърихъупп-хæргæнæг. Басняйы хъуыды: фыдзæрдæ хорзæн аргъ кæнын нæ зоны.

Л и т е р а т у р æ й ы т е о р и . *Басняйы* тыххæй æмбарынад.

Фæсурокты кæсынæн

"Халон æмæ рувас", "Булкæ æмæ мыд", "Хъазтæ", "Марходарæг".

Гæдиаты Секъа. "Мæ бæлас". Иунæг бæласы хысмæт. Æмдзæвгæйы мидис-Ирыстоны уавæр. Поэт-патриоты сагъæс йæ адæм æмæ йæ бæстæйыл.

"Къоста". Авторы хъынцъым Къостайы мардыл. Къоста-адæмы сæрхъуызой, сæ хæргæнæг; йæ зарджытæ-адæмы сагъæстæ. Поэты сфæлдыстадон æмæ æхсæнадон сгуйхт. Секъайы уарзон ахаст стыр адæмон поэтмæ.

"Магуыры зæрдæ". Магуыр лæджы уавæр. Йæ царды зынвадат. Л и т е р а т у р æ й ы т е о р и . *Аллегорич.* Метафорæ.

Тугъанты Батырбег. "Фыййау Баде". Радзырды мидис. Бадейы цард. Йæ бæллицтæ, йæ хъуыдытæ цард æмæ адæймаджы тыххæй. Йæ тырнындзинад ахуырма, рæсугъд æмæ рухс цардмæ.

Л и т е р а т у р æ й ы т е о р и . *Пейзаж.*

Цæголты Геуæрги. "Бецал". Сидзæр лæппуйы хысмæт.

Коцойты Арсен. "Гигойы куадзæн". Радзырды мидис. Магуыр бинонты цард. Сæ уавæр, сæ фадæттæ.

Л и т е р а т у р æ й ы т е о р и . *Сатира* æмæ *юморы* тыххæй æмбарынад.

Фæсурокты кæсынæн

"Галиу хъуыддаг".

Датиты Ислам. "Ахæстоны". Радзырды мидис, архайды рæстæг. Сæрибарыл тохгæнæг лæппуйы хысмæт. Ахæсты уавæр. Дины амынд æмæ царды æцæгдзинад. Хъайтары сидт адæммæ.

Брытъиаты Елбыздыхъо. "Цад". Цад-царды аллегоричон ныв. Хæфсыты уавæр, сæ быцæу кæсагласимæ. Сæ тох æмæ сæ хысмæт. Радзырды мидисы бастдзинад 1905-1907 азты цаутимæ.

Илас Æрнигон. "Гъæйтт, цы фестут!", Ирыстоныл аудын. Поэты патриотон фæдзæхст. Райгуыраен бæстæ уарзын, йæ ном ын кадджынай дарын.

"Сау мигъ". Лæг æмæ мигъы ныхас. Уарыны пайда кæрдæг æмæ хортæн. Гонтæ дзаг — цардæн уаг.

Барахъты Гино. "Зæлимхан" Адæймаджы ахаст кусæг фосмæ. Æппæлын-фыдбылызы хос. Бæхы æвирхъау мæлæт. Бимболы фæсмон. Радзырды хъуыды-фосыл ауæрдзын.

"Мæгуыртæ". Мæгуырты царды нывтæ. Сæ куысты уæззау уавæртæ. Сæ зæрдæты хорздзинад-кæрæдзийыл аудын. Цыбыр ныхас Виктор Гюгойы тыххæй.

Бæдоаты Хъазыбег. "Арсæмæг". Цæрæгойтыл аудын .

Нигер (Дзанайты Иван). "Æз цагъайраг нæ дæн".

Æмдзæвгæйы мидис. Авторы ныхас æмæ авдæны зарæг. Фыццагон царды нывтæ. Мæгуыр лæджы хъысмæт. Мады фæдзæхст сабийæн. Поэты æнæуынондзинад цагъарадмæ. Сæрибар-адæймаджы намыс æмæ амонд.

Л и т е р а т у р æ й ы т е о р и . *Абарсты* тыххæй æмбарынад фæарфдæр кæнын.

Дзесты Куыдзæг. "Æрдхæрæны лæвар". Хохаг царды нывтæ. Сидзæр лæппуйы уавæр. Йæ тырнындзинад ахуырма. Ахуыргæнæджы лæвар. Гæбилы удыхъæд, йæ фæзминаг миниуджытæ.

Мамсыраты Дæбе. "Хъæндил". Радзырды мидис. Буцхаст магуса сæфтдзаг куыд кæны, уый равдыст. Чермен-хъæндилы фæлгонц. Уацмысы юмористон ахаст.

Л и т е р а т у р й ы т е о р и .

Бесаты Тазе. "Гетæ". Ирон лæппуйы цард, йæ равджы ивæнтæ уавæртæм гæсгæ. Йæ зондахасты рæзт.

Л и т е р а т у р æ й ы т е о р и . *Диалог* æмæ *монологи* тыххæй æмбарынад.

Хæсты темæ ирон фысджыты сфæлдыстады

Кочысаты Мухарбег. "Фыдыбæстæ". Райгуырæн бæстæйы æрдз æмæ царды нывтæ. Фыдыбæстæ-æппæтæй зынаргъдæр. Поэты ахаст фыды уæзæгмæ.

Баситы Дзамболат. "Адæмы мæт". Фашистон знæгты фыдракæндтæ. Адæмы тох сæрибар æмæ Фыдыбæсты сæраппонд. Поэты оптимизм.

Елехъоты Мурат. "Фыстаг хæсты быдырæй". Хæстоны мысинагтæ, хæсты нывтæ. Мады фæдзæхст-ныфсдæттæг. Л и т е р а т у р æ й ы т е о р и . *Метафора*

Саулохты Мухтар. "Хæстон цуаны". Уацмысы мидис. Худæджы цау æфсæддоны цардæй. Салдаты фæндиæгтæ æмæ йе сгуыхт. Уацмысы хъуыды — æхсарæн кад кæнын.

Булкъаты Михал. "Нæмыгдзæф фæндыр". Уацауы мидис. Хъæууон цард æмæ хæсты нывтæ. Уацмысы архайджыты хъысмæт. Бечыры лæгдзинад. Патриотизмы мотивтæ.

Темыраты Дауыт. "Тæрхон". Пьесæйы мидис. Йæ конфликт. Ногдзауты патриотизм хæсты заман.

Баситы Михал. "Инæлар Плиты Иссæ". Иссæйы сгуыхтытæ, йæ хъæбатырдзинад, йæ хæстон курдиат.

Асаты Реуаз. "Томайты Мæхæмæт". Легендæйы мидис, тох æлдæртты ныхмæ.

Бестауты Гиуæрги. "Саби ма фенæд хæст", "Изæр Дзаугомы".

Хæст — фыдæвзарæн æмæ цардхалæн. Сабитæ — царды фидæн. Адæмы хæс — сабырдзинад хъахъхъæнын.

Дзаугом — Ирыстоны рæсугъд кæмттæй иу.

Хъодзаты Æхсар. "Куыст". Куысты ахадындынад адæймаджы царды.

Гуыцмæзты Алеш. "Бæхы уаргъ æмæ чысыл лæппу". Радзырды мидис. Мураты мидхъуыдытæ, йæ бæллицтæ.

Хуыгаты Сергей. "Зокъотæ". Æрдзы диссæгтæ.

Кокайты Тотрадз. "Зиу", "Хæдзары хицау æмæ хуыснаг". Ирон зиу. Лирикон хъайтар-зиууон. Йæ арæхст.

Джыккайты Шамил. "Авдæны зарæг нæзы талайæн", "Фембæлд". Авдæны зарæджы æууæлтæ. Зымæгон æрдзы нывтæ. Уацмысы мидис - æрдзыл аудын. Зонд æмæ рæстдзинады уæлахиз.

ÆНДÆР АДÆМТЫ ЛИТЕРАТУРÆ

Мориц Гартман. "Урс кæрдæн". Балладæйы мидис. Венгрияг адæмы тох сæ бæстæйы хæдбарады. Йæ уавæр ахæстоны. Мады "уæздан сайд", йæ нысан. Мады фæлгонц. Патриотизмы мотив балладæйы.

В. В. Вересаев. "Стъалы", "Скæсæйнаг аргъау". Уацмысы мидис. Адæмы уавæр талынды. Стъалытæм тырнындынад. Рухсы знæгтæ, сæ тарсты аххосæгтæ, сæ фыдвæндтæ. Аргъауы хъуыды: рухсмæ бæллын, рухс кæнын.

Сахæтты нымæц

	Сахæтты нымæц	Ныхасы рæзт
Разныхас	1	-
Адæмон дзургæ сфæлдыстад	9	1
Литературон аргъæуттæ	4	-
Аив литературæ		-
Хетæгкаты Къоста	4	1
Гæдиаты Секъа	1	
Тугъанты Батырбег	2	-
Коцойты Арсен	2	1
Илас Æрнигон	1	
Барахъты Гино	3	
Дзесты Куыдзæг	2	1
Мамсыраты Дæбе	2	
Хæсты темæ ирон поэзийы	8	1
Нырыккон фысджыты сфæлдыстад	4	
Бахыгъд	1	
Æдæппæт:	44	5

5-æм къласы Кусæн программæйы нысантæ æмæ хæстæ баххæст кæнынаен ахуырты рæстæг пайдагонд цæудзæн ахæм ахуырадон фæрæзтæй :

Ахуыргæнаен чингуытæ:

Ирон литературæ. Хрестомати. 5-æм кълас. Гæздæрты А. – Дзæуджыхъæу: «Ир», 2013 – 311 ф.

Ахуыргæнаен уæлæмхасæн æрмæг скъоладзаутæн:

Бесолты Е.Б. Ирон æвзаджы антонимты дзырдурат. – Дзæуджыхъæу: «Ир», 1991 – 160 ф.

Асаты Н., Безаты Ф. Литературæзонынады терминтæ. - Дзæуджыхъæу: «Орион», 2012 – 90 ф.

Методикон æрмæг ахуыргæнагæн:

Тлаттаты Аннæ. Ирон литературæ ахуыр кæныны методикæ 5-8 кълæсты. – Дзæуджыхъæу: «Ир», 1991 – 150 с.

Айларты Зарæ. Методикон амындтытæ ирон литературæйы хрестоматийы чиныгмæ. 5 кълас. – Дзæуджыхъæу: «Сем», 2012 - 2012 ф.